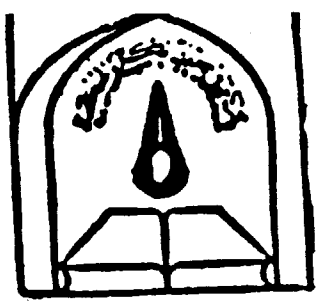

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تربیت مدرس
کتابخانه دانشکده علوم انسانی

دانشگاه تربیت مدرس

پایان نامه برای دریافت دانشنامه کارشناسی ارشد مدرس

رشته :

تربیت بدنی

موضوع :

بازی کودکان از دیدگاه مکتب اسلام

استاد راهنما :

دکتر عزت ا... نسادری

نگارش

فضل ا... باقرزاده

سال تحصیلی : ۱۳۶۷

۳۸۳۱۵

تقدیم

شہدای گرا تقدرا انقلاب اسلامی بالاحض

سپیدان:

محمد باقر نسکامی

محمد حسن شاد

اسماعیل شیراز

علی قاسمی

حسین مستنبری

قدردانی

بدینوسیله از زحمات و راهنماییهای استاد راهنمای گرامی جناب آقای دکتر عزت‌الله نادری که گام به گام در این تحقیق مرا راهنمایی نموده‌اند سپاسگزاری می‌نماید.

همچنین از راهنماییهای استادان ارجمند جناب آقای دکتر احمدیبهشتی و دکتر مریم سیف‌نراقی که همواره کمکهای لازم و قابل توجه را به اینجانب نمودند و برای آنان آرزوی موفقیت در جهت خدمت به اسلام و مسلمین را می‌نمایم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : طرح تحقیق
۲	مقدمه
۶	مروری بر تحقیقات گذشته
۷	تعریف موضوع تحقیق
۷	هدفهای کلی تحقیق
۸	اهدای ویژه تحقیق
۸	روش تحقیق
۹	اهمیت و ارزش تحقیق
۱۰	محدویتهای تحقیق
	فصل دوم : قرآن و بازی کودکان
۱۲	مقدمه
۱۴	بازی کودکی
	فصل سوم : احادیث و بازی کودکان
۱۸	مقدمه
۱۸	ماهیت بازی
۲۱	ایجاد شخصیت مطلوب از طریق بازی
۲۴	ارزش و اهمیت بازی کودکان
۲۸	ایجاد خلاقیت و ابتکار از طریق بازی
	فصل چهارم : دیدگاه علمای اسلام (متقدم- متاخر) و بازی کودکان
۳۱	مقدمه
۳۱	ابن مسکویه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳۲	ابن سینا
۳۵	حرکت و تربیت بدنی درقا بوسنا مه اشعنعصرالمعالی
۳۷	سیداسما عیل جرجانی
۳۹	امام محمد غزالی
۴۱	خواجه نصیرطوسی
۴۲	کتاب انیس الناس اشجاع
۴۳	آیتا... ابراهیم امینی
۴۵	حجته الاسلام محمد تقی فلسفی
۴۷	محمدباقر حجتی
۴۹	دکتر احمد بهشتی

فصل پنجم: دیدگاه اندیشمندان معروف جهان و بازی کودکان

۵۴	مقدمه
۵۴	لات لوته
۵۵	بازدو
۵۶	ژان ژاک روسو
۵۹	ایمانوئل کانت
۶۲	فرویل
۶۲	ماریا مونته سوری
۶۴	مارگرت لون فلد
۶۴	کارل گروس
۶۶	برتراندر راسل
۶۷	ویلیام استرن

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۶۸	بوی تاندیک
۷۰	ژان پیاژه
	فصل ششم : نتایج و پیشنهادات
۷۴	خلاصه بررسیهای بازی کودکان از دیدگاه قرآن ، احادیث و علمای اسلام . .
۷۶	خلاصه بررسیهای بازی کودکان از دیدگاه اندیشمندان معروف جهان .
۷۸	مقایسه
۷۹	نتیجه گیری
۸۲	پیشنها دات
۸۴	فهرست منابع و مآخذ

فصل اول

طرح مخفی

مقدمه

زاده انسان یک بودن است در جریان شدن، نوزاد انسان در هر کجای جهان که چشم بگشاید، در هر فرهنگی که زاده شود و در متن هر تمدنی که آغاز حیات کند از نظریه‌دگیری فرهنگی و محتوی ذهنی صفری نزدیک به صفر است با ظرفیت و استعداد های متفاوت اما هنوز نه خوب است و نه بد، ضعیف تر از هر جانور دیگری در طبیعت، این موجود زنده زبونتر از نوزاد دیگری در طبیعت اعم از حشره، خزنده، پرنده و چارپایان است و نیز تاء شیر پذیر تر و تغییر پذیر تر از همه، در نتیجه آموزش پذیر تر از همه موجودات زنده است. دوران کودکی آغاز زندگی انسان است. کودک انسان کوچکی است که با تمرین و گذشت زمان بصورت یک انسان واقعی درمی آید. طبیعت با وجود باوم کودکان را به تمرین و امیدارد و با آزمایشها و حوادث مطلوب و نامطلوب بدن و فکرش را نیرومند می سازد. یک کودک تحولاتی را به خود می پذیرد که یک انسان کامل استقامت آنرا ندارد. رفتار و گفتار مردم هر عصری محصول بذرها ی تربیتی است که در ایام کودکی در مغز آنان افشانده شده است. خوبی و بدی، حس همکاری و همدردی قوت و ضعف ملت فردا را با بیدار روش تربیت کودکان امروز جستجو کرد. تربیت صحیح و پرورش قوای اجتماعی، عاطفی و ذهنی پسندیده در کودک تنها در پرتو برنامه عملی و علمی میسر است. ایجاد روح ایثار، از خودگذشتگی و اعتماد به نفس در کودک یکی از وظایف بسیار مهم مراکز تربیتی است که با ارائه یک برنامه منظم و مدون امکان پذیر می باشد. یکی از برنامه های علمی و عملی که هم فکر و هم بدن کودک را قوی می سازد بازی در دوران کودکی است بازی برای کودک درس دیگری از زندگی است. البته مناسب با استعداد او، طفل از بازی تعلیم می گیرد، و با بازی تربیت می یابد.

کودک در حین بازی میدود، راه می‌رود و می‌پرد، عضلات خود را تقویت می‌کند، در عین حال راجع به دنیای پیرامون خودش اطلاعات فراوانی کسب می‌کند زیرا از اکتشاف و مطالعه و شرکت در بازی نکات جالبی در ذهن ثبت می‌کند که بعداً "در پرورش قوای ذهنی، اخلاقی وی مؤثر است."

بازی از ضروریات زندگی و صفا بخش روح کودکان و بهترین نشانه برای تربیت آنان در رده‌های مختلف سنی است. راسل معتقد است، "دوست داشتن بازی با رزترین علامت ممیزه بچه‌ها است خواه بچه‌های حیوانات و خواه انسان و غیر آن و این در بچه‌های انسان با شغف و خوشحالی و همی بی‌پایانی همراه و تواءم است." کارل ریم معتقد است "برای پرورش نیروی جسمانی و ذهنی رشد عاطفی و شخصیت کودک باید از بازیهای سازنده و فعالیت‌های آزاد سود برد، زیرا این فعالیت‌ها به عنوان بهترین وسیله برای انتقال افکار و اعمال به کودکان و همچنین مؤثرترین دلیل برای نشان دادن خواسته‌ها و نیازهای آنان شناخته شده است."

ویلیام استرن می‌گوید "بازی یک گزینه برای رشد و نمو استعدادها بوده و یا تمرین مقدماتی برای اعمال آتی می‌باشد." بازی در کودک مساوی با تمام زندگی اوست. به همین دلیل در نظام تربیتی اسلام نیز بازی از ارزش و جایگاه والائی برخوردار است. در مکتب اسلام آنچه به عنوان زیربنای اساس حرکت‌های فکری و عملی انسان پذیرفته شده اعتقادات و باورهای است که انسان در عمق وجود خویش آنها را جای داده است. اهمیت اعتقادات مکتبی را در اسلام هر محقق منصفی می‌تواند از این مکتب در یاد و آن را بوضوح احساس نماید. تربیت از آنجا که رابطه مهمی با باور و اعتقادات قلبی دارد می‌تواند نقش مهم و اساسی را بازی نماید. تربیت علاوه بر زمینه‌سازی

۱- شوقی، عباس، ۱۳۴۷، ص ۱۱۱

۲- یلدائی، سرخه‌دون، ۱۳۵۸، ص ۱۳

۳- جلالی، مهدی، ۱۳۴۲، ص ۳۳۱

وتهذیب ، خودنیزبخشی از اعتقادات را القاء می کند و مایه های معرفتی و فسن شده در باطن آدمی را بیرون می کشد و با ورهای فطری فراموش شده را با زبیه یاد می آورد . تمام دستورالعملهای مکتبی که در قرآن و فرمایش معصومین علیه السلام آمده اند بنویسند و آماده و پرورده می کنند تا براهی حق را بپذیرند و با ورهای مکتبی را در قلب خویش وارد کنند و با اینکه زمینه را برای طسرد با ورهای غلطی که قبلاً وارد دل او شده اند مهیا می دارد . هیچ دینی اینهمه به مسائل تربیتی آنها در سنین اولیه (کودکی) توجه نکرده است . در قرآن و نهج البلاغه و کتب حدیث صدها رهنمود را این زمینه وجود دارد . اسلام همیشه نظر دارنده اینک که کودکانی سالم بوجود آیند و با برخورداری از جسمی سالم به کمال مطلوب نائل گردند . بازی یکی از زمینه ها در قرآن و احادیث می باشد . اسلام برای بازی کودکان اهمیت فراوان قائل است تا آنجا که امام جعفر صادق علیه السلام می فرماید . " دع ابنک یلعب سبع سنین " فرزندت را بگذار مدت هفت سال بازی کند .

در حقیقت در هفت سال اول ، هرکاری که مربی روی طفل انجام می دهد و هرگونه برنامه ای که از لحاظ تعلیم و تربیت روی او پیاده می کند از رهگذر بازی صورت می گیرد و بهترین ابزار برای تربیت روح و جسم طفل در هفت سال اول ، هرکاری که مربی روی طفل انجام می دهد و هرگونه برنامه ای که از لحاظ تعلیم و تربیت روی او پیاده می کند از رهگذر بازی صورت می گیرد و بهترین ابزار برای تربیت روح و جسم طفل در هفت سال اول بازی است که او را به معاشرت و فعال ساختن استعداد های خود وادار می کند . قرآن کریم می فرماید ، زمانی که برادران حضرت یوسف خدمت پدرشان حضرت یعقوب آمدند گفتند . " ارسله معنا غدا یرتع و یلعب و اناله لحافظون " "

۱- وسائل الشیعه - جلد ۱۵ ، ص ۱۹۳

۲- سوره یوسف - آیه ۱۲

اورا با ما بفرست تا بر جهد و بازی کند و بدرستیکه ، اورا نگهبانانیم ، این آیه در قرآن نشاندهنده این است که انبیاء به حرکاتی که باعث رشد و نمو می گردد موافقت می نمایند . احادیث زیادی نیز در خصوص بازی توسط ائمه معصومین بیان شده است .

برای مثال ، حضرت محمد صلی اله توجّه خاصی به بازی کودکان در این دوران داشتند و بازی کردن در این سنین را تاء ثیدمی نمودند . " حضرت محمد صلی اله و علیه وآله بر کودکان عبور کرد که مشغول خاکبازی بودند ، بعضی از اصحاب آنان را از بازی نهی کردند . پیامبر فرمود بگذارید بازی کنند خاک چراگاه کودکان است . " حدیث ذکر شده دقیقاً نشان میدهد که بازی و حرکت در سنین کودکی می تواند عامل موء ثری در جهت رشد باشد . حتی پیامبرگرامی اسلام شرکت ج^۱ در بازی کودکان را عامل رزی جهت رشد شخصیت کودکان می دانستند

" هر که طفلی داشته باشد باید که با او طفلانه بازی کند "

تاما می اینها نشاندهنده این است که اسلام بازی را عامل موء ثری می داند برای به کمال رسیدن کودکان و شناخت او نسبت به مسائل اطرافش که از ناتوانی به توانایی و نیرومندی و استقامت دست یابد با توجه به جامعه اسلامی ایران ضروری است که تما می برنامه های تربیتی بر اساس دستورات مکتب حیا تبخش اسلام باشد . در این رساله محقق سعی خواهد نمود تا با استفاده از آیات قرآن ، احادیث نظرات علمای اسلام (پیشین - معاصر) و بررسی اندیشمندان معروف جهان در باره بازی کودک و مقایسه آن با دیدگاه اسلام با توجه به اهدافی که برای بازی قائلند در جهت تبیین آن بر آید تا کلیه مراکز تربیتی و مربیان و خانواده ها بتوانند در جهت رشد قوای ذهنی و جسمی کودک از آن استفاده نمایند .

۱- امینی، آیت ا...، ۱۳۶۲، ص ۱۵۰

۲- مجلسی، محمد باقر، حلیته المتقین ، ص ۹۳

مروری بر تحقیقات گذشته

همانطور که در مقدمه عنوان گردید با وجود اهمیت که بازی در دوران کودکی دارد و دیدگاه اسلام در این خصوص می تواند راهگشای بسیاری از مسائل تربیتی در این دوران شود، متأسفانه در جامعه ما برای آن اهمیت قائل نبوده اند و بدین خاطر به بازی در مراکز تربیتی و مدارس ابتدائی اصلاً توجه نمی شود. البته برخی از محققین بصورت مختصر مانند آیت اله... امینی در کتاب آئین تربیت، حجت الاسلام فلسفی در کتاب گفتار فلسفی (کودک)، محمد باقر حجتی در کتاب تعلیم و تربیت و دکتر بهشتی بصورت ارزنده ای در کتاب اسلام و بازی کودکان مطالبی بیان داشتند. با این توصیف محقق سعی نموده با گرد گرفتن کلیه جوآنوب و با تلاشی جامع در جهت بررسی و جمع آوری نقطه نظرات مکتب اسلام و مقایسه آن با دیدگاه اندیشمندان معروف جهان درباره بازی کودک پرداخته و امیدوارم که ره آورد این بررسی مورد رضای خداوند و پویندگان حقیقت در این وادی باشد.

تعریف موضوع تحقیق :

با توجه به اینکه تمامی دوران کودکی در بازی خلاصه می شود و میسر به بازی و فعالیت تفریحی در کودکان فطری است، بررسی بازی کودک یعنی اینکه چرا کودک بازی می کند، ارزش و اهمیت آن چیست، ضرورت بازی در این دوران با توجه به نظرات اسلام می تواند راهگشای بسیاری از مسائل تربیتی در جامعه اسلامی باشد. انگیزه انتخاب این موضوع به عنوان تحقیق این بود که اولاً "مسئله مورد علاقه پژوهشگری باشد، ثانیاً "به نظرمی رسد برای اولین بار است که این موضوع بصورت جامع با توجه به آیات قرآن و احادیث و دیدگاه علمای اسلام و مقایسه آن با دیدگاه اندیشمندان جهان مورد بررسی قرار میگیرد. امید است ره آورد این بررسی مورد رضای خداوند باشد و کلیه مراکز تربیتی و والدین و محققان حقیقت جو باشد.

هدفهای کلی تحقیق :

- در انجام هر تحقیقی هدفهایی بر آن مترتب است، هدفهای کلی این تحقیق عبارتست از :
- الف - بررسی بازی کودکان از دیدگاه مکتب اسلام با توجه به آیات قرآن، احادیث و نظر علمای پیشین و معاصر و مقایسه با دیدگاه اندیشمندان جهان.
- ب - ارائه مجموعه ای از رهنمودها و نظرگاههای اسلامی درباره بازی کودکان به دست اندرکاران امروزش و تربیت بدنی و مربیان تربیتی و خانواده ها.

" اهداف ویژه تحقیق "

اهداف ویژه تحقیق عبارتست از :

- الف - بررسی موضوعی آیات قرآن کریم از نقطه نظر بازی کودکان
- ب - بررسی موضوعی احادیث از نقطه نظر بازی کودکان
- ج - بررسی نظرات علمای اسلام (پیشین - معاصر) در خصوص بازی کودکان
- د - بررسی نظرات اندیشمندان جهان و مقایسه با دیدگاه اسلام

روش تحقیق :

روش تحقیقی که پژوهشگر انجام آنرا بعهده گرفته است روش زمینه ای می باشد که برای تاءمین آن اقدامات ذیل صورت پذیرفته است .

روش جمع آوری اطلاعات :

از طریق مطالعات کتابخانه ای با توجه به اهداف تحقیق به بررسی های زیرمبادرت میگردد :

- ۱- بررسی موضوعی آیات قرآن کریم
- ۲- بررسی احادیث
- ۳ - بررسی نظرات علمای اسلام (پیشین ، معاصر)
- ۴ - بررسی نظرات اندیشمندان معروف جهان